

Ökad risk för politisk oro i Kina

Svenska Dagbladet 1 oktober 2009

Idag marscherar 60000 kineser på himmelska fridens torg för att fira folkrepubliken Kinas 60-årsdag. Bilden av Kina som ett självgående lokomotiv har lett till synen att världsekonomin förskjuts österut och att Kina åter ska bli mittens rike. Detta är ett möjligt men inte självklart scenario. I själva verket råder stor osäkerhet om Kinas framtida utveckling.

Landet står inför många utmaningar där de snabbt växande klyftorna kanske utgör den allra största risken för politisk och ekonomisk oro vilket kan komma att bryta Kinas starka expansion.

Den positiva synen på Kinas utveckling beror på en historiskt hög tillväxt. Kina är idag världens tredje största ekonomi och förväntas, enligt rådande globala tillväxttrender, passera USA inom tio till tjugo år. Man har vidare klarat den globala finansiella krisen relativt väl och en rad stimulanspaket har sjösatts.

Samtidigt har tillväxtstrategin såväl som krisbekämpningen lett till ökade klyftor. Landet har följt en geografiskt uppdelad utvecklingsstrategi där kustprovinser och stora städer har fått fördelaktig behandling på bekostnad av inlandet och landsbygden. Ett strikt registreringssystem förhindrar personer att flytta till de mer utvecklade områdena.

Resultatet är avgrundsdjupa sociala klyftor och det socialistiska idealet om en jämlik inkomstfördelning tycks alltmer avlägset. Nästan 100 miljoner kineser lever under fattigdomsgränsen samtidigt som det i Kina finns fler miljonärer än i något annat land. Idag är det kommunistiska Kina ett av världens mest ojämlika länder.

Att motarbeta de sociala klyftorna är den främsta utmaningen för den kinesiska regimen. Svårighetsgraden i denna uppgift har dessutom höjts i och med den globala ekonomiska krisen. Regimens respons har hittills varit ett minskat fokus på fördelningspolitik, arbetskraftsintensiv industri och småföretag, och istället ökat stöd till traditionell kapitalintensiv industri och storföretag. Det är återigen stål, bilar och statsägda företag som ska driva utvecklingen.

Det finns därför anledning att befara att klyftorna i Kina inte kommer att minska utan snarare öka ytterligare. Särskilt utsatta är de drygt 20 miljoner kineser som blivit arbetslösa efter krisen. Samtidigt har jordbruket allt mer spelat ut sin roll som livboj då 70 miljoner bönder har fått sina jordar exproprierade till ringa ersättning av lokala makthavare.

Situationen kan lätt bli explosiv. Allt fler kineser finner sig inte längre i att stillatigande åse sin blygsamma lott och redan nu jäser det i breda folklager: tio- tusentals olagliga protester med sammanlagt miljontals deltagare genomförs årligen.

I gränsprovinserna Xinjiang har vi under året sett en ökande våldsspiral. Inför 60-årsdagen är Pekings innerstad helt stängd, och hela en miljon volontärer har anlitats för att hålla allmänheten borta från paradområdet. Alla firanden som förberetts ute i provinserna har ställts in av säkerhetsskäl.

Det finns all anledning för Sverige och resten av omvärlden att noga följa utvecklingen i Kina, om inte av andra skäl så av direkt egenintresse. För många delar av världen ger det

växande Kina i dagsläget välbehövlig ekonomisk stimulans. Denna utveckling kan dock komma att brytas av ekonomisk och politisk turbulens om inte en förändring av den kinesiska politiken kommer till stånd.

Omvärldens möjlighet att direkt påverka utvecklingen i Kina är dock begränsad. En fortsatt öppen handelspolitik gentemot Kina är viktigt och borgar för fortsatt tillväxt och möjlighet att genomdriva förbättringar i exempelvis socialförsäkringssystemen. Fredrik Reinfeldt kan hjälpa Kina genom att motverka de protektionistiska strömningar som gör sig gällande inom EU och på så sätt underlätta kinesisk export och tillväxt. Samtidigt är det viktigt att västvärlden är tydlig i sitt stöd till mänskliga rättigheter och i sitt fördömande av politiskt förtryck. Undfallenhet på detta område kan bidra till ökade inkomstskillnader i Kina då det försvårar för kineser att diskutera och kritisera landets ekonomiska politik. Förhoppningsvis kan en sådan hållning något bidra till att Kina genomför de förändringar som krävs för en större jämlikhet och för att landet därigenom ska fortsätta uppvisa den höga tillväxt som så många i världen hoppas på.

FREDRIK SJÖHOLM

chef för forskningsprogrammet Globaliseringen och företagen vid Institutet för Näringslivsforskning (IFN) och professor i internationell ekonomi vid Örebro Universitet

JOHANNA RICKNE

doktorand i nationalekonomi vid Uppsala Universitet och IFN samt gästforskare vid Beijing University